

E ZSIDÓ FERENC Az örökség

(REGÉNYRÉSZLET)

Bíró János a pitvarban ült egy padon, előtte egy széken pléhtányérok, egymás után vette kézbe őket, s bicskája hegyével takarította ki a karimájuk alá gyűlt koszt. Ami vastagon volt. Vénségödre jól elmocskosodtál, te asszony!, morfondírozott közben.

Bíró János ritka egy pedáns ember volt, kétnaponta borotválkozott, hetente kétszer cserélt tisztát. Az ételre is kényes volt, az edények tisztaságára még inkább. Ha egy kanálon valami rászáradt ételmaradékot talált, mert az asszony nem mosogatott elég figyelmesen, ami mostanában olykor előfordult, képes volt utálkozva kifordulni a házból, s inkább nem enni.

Most kihasználta, hogy egyedül volt otthon, s kicsit megadusztálta az edényeket. A tányérok után következett a többi. Megsúrolta a fedőket, a fazekak külső oldalát, kipiszkálta a villák ágai közé rakódott mocskot. Fintorgott, szörnyülködött: mennyi kosz mindenütt... Kicsit a körme alá kell nézzek ennek a fehérnépnek!, morogta.

Bíró Mária bement a községközpontba a reggeli busszal, hogy tegyen fel a postán egy kis csomagot a fiának. Bíró János persze ellenkezett, mondván, mit tud küldeni innen, a székely porfészekből a nagy Angliába, s különben is, ha már kiment dolgozni, legyen Janinak annyi pénze, hogy megvegye magának, ami kell. Mariska bólogatott, hogy ez mind igaz, de ő akkor is akar küldeni egy kicsi hazait, hogy érezze az a gyermek az itthoni ízeket, s a törődést. Csak egy szikrát, kóstoló gyanánt...

Hát küldjed na, ha ilyen csökönyös vagy!, háborgott Bíró János, pedig igazából örült, hogy eszébe jutott az asszonynak, s az egyik felével ő is akarta, a másikkal viszont ellenkeznie kellett, maga sem tudta, miért. Mariska néni összepakolt hát néhány finomságot, olyasmit, ami kibírja a várhatóan több mint egyhetes utat, s ami nem is túl nehéz: dióbelet, aszalt szilvát, egy fél szál házikolbászt (Bíró János úgy tudta – a felesége azt mondta – hogy el van fogyva), egy darabocska szalonnát, mézet. Bíró János csak nézte, ahogy spárgával átköti a pakkot, s bizonytalan kézzel ráírja az angliai címet. Nem segített volna a világ minden pénzéért sem. De mogorvasága álcája mögül elismeréssel gondolt feleségére, aki vénsége ellenére vállalja a buszozás fáradalmait, a félnapos hercehurcát, aki le tudja győzni a haragot, amit ő megnevezni sem mer... Fölajánlhatnám, hogy elmönyök veled, futott át a fején. De nem tette.

A kamara földjén megkapod a töltött káposztát!, hagyakozott indulás előtt Mariska néni; az öreg egykedvűen bólított; levest nem vót üdöm főzni; égyet se bajolj amiatt, legyintett Bíró János, legföljebb kikanalazok égy szilvakompótot, megiszom réa égy csipor vizet, s ott a leves; már megint fog a figura, pirított rá az öregasszony, éjsze örvendesz, hogy elmönyök?, örvend a hóhér, hát nem látod, hogy sírok?, vigyorgott kajánul az öreg, aztán elkomolyodott, no, ügyelj magadra, s osztán gyere. Ne félj, csihánba nem üt a ménkő, legyintett az asszony, a négyórással jövök

osztán. Azzal elballagott. A lába és dereka eléggé fájt, s erőtlennek is érezte magát, de ezt most a férje előtt a világeért sem mutatta volna.

Bíró János elrészékenyülve nézett utána. Kár, hogy nem írtak egy pár soros levelet, hogy azt is beletegyék a csomagba, gondolta. Igaz, hogy Skype-on mindegyre beszélgetnek, de egy levél azért más. Mindegy. Ha nem jutott eszébe az asszonynak, ő nem mondhatta. Nem mondhatta?

Váratlan felindulással megivott egy pohár pálinkát, s megint örölni kezdte gondolatait, nem jutva egyről a kettőre. Nem esik jól, ugye Bíró János, hogy nem olyan lött a fiad, amilyent te szerettél vóna!? Könnyen lehet, hogy te rontottál el valamit! Hogy örvendtél, amikor a léánka után fiad született! Azt hitted, megfogtad az Isten lábát! Hogy jó gazdaembört faragsz belőle, aki osztán megörökli az őst, s gondodot viseli, amikor te már vén trotty löszöl. Idegösít, hogy ebből nem lösz sömmi, ugyé?! Magadra vess!

Az asszonynak könnyebb, gondolta aztán. Ő szülte, neki Janika örökkétig az aranyzaró fiókája marad. Ha szidtam, ő védte. De lehet, így kellett ennek lenni, ha ő szapulta volna, én fogtam volna pártját. Fájni portéka, csak dicsérni kell. Soha égy szerszám se állt jól a kezibe... Mennyit vesződtem vele! Hogy fogod azt a villát, te idétlen!, az anyád iskoláját, hogy áll a kapa a kezedbe, te! Ő csak duzzogott, s merkölt a nagy fekete szömeivel. Igaz, közben figyelhetött is, mert valahogy csak elvégezte osztán azt a nyavalyás agrármérnököt, nem mintha vóna köszönet benne, a fene ötte vóna meg azt az Angliát!

Sokszor, nagyon sokszor osztozódtak Bíróék a fiuk fölött. Bíró János váltig hangoztatta, hogy élhetetlen a gyermek. Egyszer odáig jutott, hogy megkérdőjelezte: egyáltalán ő csinálta-e? Mariskának ez túl sok volt, kikelt a képéből, s jól megkiabálta a férjének, hogy vedd már észre, a gyermek épp olyan mamlasz, amilyen te vótál, amíg a feleségöd nem löttem! Én csináltam embört belőled, s éjszen csak kap égy fehérnépet Janika is magának, aki belőle is embört csináljon! S az öreg csak pislogott és bólogatott, nem szökött föl indulatosan, s nem vágta szájon az asszonyt, hogy elhallgass, az anyád istenit, me kitaposom a beledöt...

Bíró János elégedetlenül járt fel-alá az udvaron. Alig egy órája ment el a felesége, s ő már nem találta a helyét. Hiányzott az asszony sóhajtozása, csoszogása, az eriggy má, Jóska, ne mind disznólkodj!-féle korholása. Pedig alig várta, hogy elmenjen! Mennyi terve volt! Az edényekkel immár végzett, ingerülten nekilátott hát a továbbiaknak: pár ósdi rongyot akart még elégetni, s a dugipénzt megkeresni. Nem, mintha el akarta volna költeni, csak, hogy tudja, hányadán állnak, mert amióta a kaszszakulcsot az asszonyra bízta (vagyis a lakodalmukat követően), az egyvégben ködösített, s ő sosem tudhatta, mennyi pénz van a háznál. Több ízben tettek be a bankba is pénzt (ezt többnyire a felesége intézte, olykor Klári, akit felhatalmaztak), de közös megegyezéssel itthon is őrizgettek valamennyit, hogy baj esetén legyen, amihez nyúlni.

A dugipénz felkutatása s a ruhaszelektálás némiképp összefüggött, mert sejtése szerint a pénzt a szekrényekben kellett keresni. Ideges mozdulattal lökte ki a padlóra

az első stósz ruhát. Mennyi ócska holmi! Az asszonyét nem abajgatta, a sajátjai közül azonban kezdte félredobni a hitványát. Feslett nyakú ingek, szakadt pizsamák, kitérdesedett nyelesgyatyák. Az asszony azon az elven volt, hogy ameddig a régi tart, nem kell elővenni az újat. Nem akart megválni semmitől, a „jó lesz az még valamire”-elv alapján. Elég sokat járta a várost, főleg fiatalabb korában – amíg a gyermekek iskolában voltak –, s útjai során mindig vásárolt valami ruhaneműt a férjének is, így az évek során annyi cucc felgyűlt, hogy már nem fértek tőle. Az öreg mondta elégszer, hogy vigyázz, te asszony, mennyi ruhát gyúrsz be abba a szekrénybe, mert egyszer kiduvad az egész az ajtaján, s agyonnyom!, de Bíróné meg se pirulázta férje ingerkedését, egyre csak gyűjtött, s szortírozott.

Atyaisten, mennyi cececula!, s a pénz pedig sehol!, morgott az öreg. Felforgatta mindkét ruhásszekrényt, az almáriumot, az ágyneműtartót. Az iratos fiókot is kihúzta, beletúrt a sokféle papírba. Berontott a kamrába is, s nekivadulva kezdte félrehúzogatni a kompótos üvegeket, belekotort a lisztes ládába, a fuszulykás tarisznyába. Semmi. Idegesen visszament a ruhás szekrényekhez. Ide szokta eldugni! Csak meg kell legyen valahol! Hiszen a havi nyugdíjuknak felét se élük föl! S tavasszal tíztizenkét bárányt is pénzzé tettek, a gyapjú is hozott valamicskét, a pálinkából is adtak el egy ötven liternyit... Valahol csak meg kell legyen. Hacsak..., lassult meg az öreg keze, hacsak...! Csak nem...?

Elerőtlenedve üldögélt egy ideig a ruhahalmok között, aztán lemondóan legyintett, nagyot sóhajtott, s kezdte visszarakni a göncöket a szekrénybe. Azokat is, amelyeket korábban elégetésre kiszelektált.

*

Miközben a dugipénz után kajtatott, Bíró Jánosnak kezébe került egy megsárgult mappa, szülei régi irataival. Akkor nem volt kedve belenézni, de utóbb foglalkoztatni kezdte a dolog: lassan harminc éve, apja halála óta porosodhatnak ott... Eszébe jutottak apja szavai, akit jovialitása a vénségben és betegségben sem hagyott cserben teljesen, hogy tessék, fiam, ha már vagyont nem tudok hagyni réád, legalább ezökök a papirosokat adom, tödd el jól, ha égyébre nem, a tűzre jó lősz valamikor! Ő akkor átforgatta az iratokat, kiszedte azokat, amelyekre a hagyatéki tárgyalásnál, földek visszaigénylésénél szükség lehetett, s a többit besuvasztotta a fiókba.

Most, pár nappal az első „találkozás” után ismét kihúzta azt a bizonyos fiókot, újra kivette és felnyitotta a szóban forgó dossziét, és nézegetni kezdte az iratokat, kezdetben inkább unottan, aztán egyre elmélyültebben. Volt ott iskolai ellenőrző könyvecske és anyakönyvi kivonat, diplomák, igazolások, jó néhány levél a katonaságból, melléjük csíptetve a szülők válaszlevele, szállkás, nehézkes betűkkel (nem is gondoltam, hogy apám ilyen rendszerető volt, ami a papírokat illeti!, morfondírozott), hivatali értesítések, gyászjelentők, stb. Többségüket csak átforgatta, egyik-másikat, amelyiket valamiért érdekesebbnek tartott, azonban végig is olvasott.

Lássuk, ez itt mi?, kezdett böngészni egy román nyelvű iratot: nyomtatott űrlap volt, kézírással kitöltve. Certificat de naționalitate, aha az valami olyasmi, hogy nem-

zetiségi igazolás, mormolta az öreg, s olvasta, fordította tovább, hogy alulírott a község polgármestere igazolja, hogy Bíró Ioan született 1919. február 20-án, stb., „are naționalitate română” vagyis román nemzetiségű; aláírás, „Primarul comunei, Martin Danilă”, vagyis a község polgármestere..., mellette: „notar Petru Făină”, vagyis jegyző..., végül keltezés: 1938. február 3. Honnan hoztak román polgármestert és jegyzőt ebbe a községbe, s vajon hová tűntek el?, morfondírozott magában Bíró János, aztán legyintett, valahogy úgy, hogy mindegy immár, félretette a megsárgult iratot, s kézbe vette a következőt. Írógéppel kiállított okmány volt, rajta szárazpecsét és okmánybélyeg. „Állampolgársági igazolvány. A rendelkezésemre álló hiteles adatok alapján bizonyítom, hogy az 1919. február 20. napján született Bíró János a magyar állampolgárságát az 1921/XXXIII/61 számú rendelkezés folytán 1921. július hónap 12. napján elvesztette. Bizonyítom továbbá, hogy nevezett az 1940. évi XXVII/4. rendelkezés alapján magyar állampolgárságát 1940. évi augusztus hónap 30. napjával hatósági intézkedés nélkül visszazerezte. Nevezett e naptól kezdve tehát újból magyar állampolgár. Budapest, 1941. évi július 19-én. A belügyminiszter rendeletéből... *(olvashatatlan kézírás)*... miniszteri titkár.”

Sorra vette az iratokat, a következő az apja katonakönyve volt: elfintorodott, rossz emlékek támadtak föl benne. Pár éve a magyar állam szép kárpótlást adott a háborúban elesettek hozzátartozóinak, de a fogságba esetteknek is, attól függően, hogy hány évig volt kényszermunkán. Amikor elterjedt a faluban ennek híre, felesége gonoszkodva jegyezte meg, hogy no látod-é, apád ebből is kihúzta magát, s így te most nem kapsz sömmit! Benne volt ebben mindaz a feszültség, ami kettejük között a rokonok, elődök megítélése kapcsán ott vibrált. Mi az, hogy ebből is?; mi az, hogy kihúzta?, horgadt föl benne az igazságérzet. Hazaszökött, mert úgy vélte, az a legjobb döntés!, csak nem hányod ezt föl neki, s neköm?! Így lőn, hogy úgy összekaptak az apja nem létező kárpótlása miatt, mint a kuya s a macska. Volt ott bezzegelés, példálózás, a hozzátartozók viseltes dolgainak felemlegetése, illetve az azokból rájuk szakadó terheltségek felhánytorgatása. Elvetették a súlykot mindketten, be is árnyékolta a kapcsolatukat jobban, mint bármelyik korábbi veszekedésük. Ezért most nem sokat bíbelődött a katonakönyvvel, gyorsan besüllyesztette a többi irat alá.

Végigfutott egy kaligrafikusnak tűnő, de inkább hányaveti kézírással kiállított Községi bizonyítványt, melynek tartalmát már jól ismerte: „... a község alulírott eljárásai hivatalos hitelességgel igazoljuk, hogy Bíró János, született 1919. február 20. napján (...), 9 holdnyi ingatlan külsőséggel (3 hold szántó, 3 hold kaszáló, 3 hold erdő) rendelkezik, 4500 P értékben, ezen kívül ingó vagyona egy pár ló 1000 P értékben valamint egy tehén 500 P értékben. Összesen tehát 6000 P ingatlan és ingó vagyona van. Kelt: 1942. december 3-án. Keblibíró: Péter István. Közjegyző: (olvashatatlan aláírás)”. Igen, bólogatott Bíró János, ezeknek a földeknek, kaszálóknak erdőknak egyrészevel (2 hold szántó, 1 hold kaszáló, az erdőket mind államosították) kellett beállnia az apjának a kollektívbe, ezeket kapta vissza ő hosszas hercecurcával az 1989-es fordulatot követően. Ez a dokumentum a román adminisztráció szemében nem sokat ért, (megvoltak, nyilván, a kollektívbe való beállítás román nyelvű jegy-

zökönnyei is, rajta az ingó-ingatlanok egyenként felsorolva, az alapján tudta beadni a visszaigénylést), neki azonban, akinek gyermekkorra óta hozzá kellett szoknia, hogy ami hivatalos irat, az csakis románul lehet, most kimondottan jól esett olvasni. A lényegretörő stílus is értékelte. Hol van ma már ettől a mai hivatalis nyelv!, hümmentett ajakbigyesztve, arra gondolva, mennyit kellett neki szöszömötölnie egy nyavalyás tyúkoltási igazolással is. Hát a sok összesítő, havi jelentés, amelyet a község állatállományáról be kellett küldenie a megyeközpontba?? Mennyi fölösleges papírmunka volt, mennyi vesződés!

Aztán egy olyan iratot kezdett tanulmányozni, amelyen, meglepetésére latinul is írtak, egy úrlap volt, kézírással kitöltve. „Dioecesis Transilvaniensis – Erdélyi Egyházmegye. EXTRACTUS E LIBRO BAPTISATORUM/Kivonat a kereszteltek anyakönyvéből. Infrascriptus vigore praesentium quae sequuntur eadem ratione contineri in Libro Baptisatorum ecclesiae parochialis rom. cat. (...)/Alulírott ezen okmány erejénél fogva bizonyítom, hogy a következő adatok tartalmilag meg egyeznek a (...) római katolikus plébánia Kereszteltek Anyakönyvében foglaltakkal.//Annus dies et mensis Nativatis/Születési év, hó és nap: 1889. július 3. Annus dies et mensis Baptismi collati/Keresztelés év, hó és nap: 1889. július 4. Nomen baptismi/Keresztnev: János. Genus legitimas, prolis et religio/A gyermek neme, törvényessége és vallása: fiú, törvényes, róm. kat. Nomen, cognomen, religio et conditio Patris/Az apa vezeték- és keresztnéve, vallása és foglalkozása: Bíró János, róm. kat., székely földműves. Nomen, cognomen, religio et conditio Matris/ Az anya vezeték- és keresztnéve, vallása és foglalkozása: Kuron Rózália, római katolikus. Nomen, cognomen Patrinorum testium/A keresztszülő vezeték- és keresztnéve: László Ignácné Sinka Rózália. Baptisans/Keresztelő: Antalfi Ferenc, plébános. Kelt: (...) 1943. december 12. Aláírás: Lázár Adalbert plébános.”

Ez tehát nagyapám keresztelői igazolása, állapította meg az öreg. De vajon kinek és mire volt szükség rá 1943-ban? Neki magának? Vagy inkább a fiának: felmenői magyarságát kellett igazolnia vele valahol? Székely földműves, izlelgette Bíró János a kifejezést. Hivatali szó volt, nem használták, idegenül hatott számára. Sosem gondolt úgy a nagyapjára, mint székely földművesre. Elég jól emlékezett rá: 1953-ban halt meg (gyászjelentője itt volt a papírok között, az imént került a kezébe), amikor ő kilenc éves volt. Kisgyermekként egy ideig félt tőle, mert félkarú volt és sípolva vette a levegőt, de csakhamar rájött, hogy valójában szelíd és játékos ember, aki szeret énekelni, mókázni, viccet mondani. Szülei úgy mesélték, amíg jól bírta magát, egyáltalán nem viselkedett hadirokkant módjára, fél karjával is annyit dolgozott, mint mások kettővel (persze, egy egész sor munkát nem volt képes elvégezni, de feltalálta magát). Amire nagy tata sorba került, már eléggé legyengült, de az unokákat még kitűnően tudta gardírozni, így amíg a család többi tagja dolgozni ment, mezőre, ki merre, ő pesztrálgodott. Ők, az unokák alig várták, hogy vele maradhassanak, mert a többi felnőttek időnként megszidták őket, olykor sietősek és idegesek voltak, de tata mindig ráért, mindig türelmes volt. A halálára jól emlékezett Bíró János, arra is, mekkora megütközést keltett a családban, amikor megkérdezte, hogy tatának félkarú

koporsót csináltatok? Szülei aztán odaengedték a ravatalhoz, s ő megértette, hogy nincs félkarú koporsó, s az élet se feltétlenül annak félkarú, aki félkarú. Sőt, most is úgy vélte, sokan odaadnák fél karjukat, ha olyan teljes életet élhetnének, mint a nagyapja. Olykor magát is ezek közé sorolta.

– Mi ütött beléd te, hogy ezöket a pappírokat bújod? – jött be a tisztaszobába kisvártatva Mariska néni.

– Belém sömmi... – válaszolta kimerően az öreg.

Még nem tette szóvá a pénzkérdést, a megfelelő alkalomra várt. Ami, ím, el is érkezett.

– Keresöl valamit? – firtatta tovább a felesége.

– Én igön. S gondoltam, ha már azt nem kapom, amit keresök, akkor immár elszöszmötölök ezökkal az iratokkal...

–Értöm. S hát én tudok-é segíteni a keresésben?

–Abban nem – szusszant nagyot az öreg, s azzal a dossziét összecsupkta, a fiókot pedig betolta –, de abban igön, hogy megmondd, hol van az a kicsi pénzünk, amit vénségünkre gyüttögettünk!

– Hol lönné? – értetlenkedett Mariska néni.

– Hát hol?

– Ejszen azt kerested? S hát mit akartál vele?

– Én-é? Sömmi, csak hogy lássam...

– Attól nem szaporodik, ha néződ...

– Főleg, hogy nem is vót alkalmom réapillantani...

Bíró János hangjából némi rosszallás volt kihallható, s tán némi türelmetlenség is, valahogy úgy, hogy ejszen immár elég volt a játékból, te asszony... Mariska néni azonban úgy érezte, kicsit tetéznie kell meg:

– Ott kell lögyön, a helyin, s ha nincs ott, annak is megvan az oka...

– Hát ez meg mit akar jelenteni, te fehérnép?

– Az csak annyit, hogy odaadtam Kláriéknak, hogy fizessék bé előlegbe a házra!

– jött ki egy szuszra az öregasszonyból a vallomás.

Szemmel láthatóan meg is könnyebbült tőle.

– Milyen házra? – értetlenkedett az öreg.

– Állítólag elég nagyra... – válaszolta talányos-dacosan Mariska néni.

– Nem is tudtam, hogy házat akarnak vönni...

– Most immár tudod...

– S te odaadtad a pénzünköt...

– Én oda...

– S hát neköm mért nem szóltál?

– Attól tartottam, ellenöznéd...

– Attól...

– S...?

– Hadd el, te János, ne haragudjál, valamikor visszaadják, most vót szükségük réa...

Bíró János csak hallgatott, s nézte a feleségét. Az félreérthette e hallgatást, kissé megszeppent hangon ismételte, hogy ne haragudj no, visszaadják osztán, pedig ő mérges sem volt, amiért a felesége odaadta, csalódott sem, amiért titokban intézte, sőt, igazából boldog volt és megkönnyebbült. Boldog, hogy ilyen nagy szívű felesége van, s megkönnyebbült, hogy legalább nem kell legyőznie önmagát, feltörő fukarságát. Egy kicsit azért még megjátszotta a sértődöttet:

– Máskor azért szóljal...

– Hogyne szólnék! – élénkült fel Mariska néni, mert megérezte, hogy nem haragszik olyan nagyon a férje – Máskor mindig, de mindig! – hajtogatta, úgy, mintha csak azt mondaná, ezután gyakrabban sütök palacsintát.

Este, lefekvéshez készülődve visszatért a témára az öreg, mert fúrta még valami az oldalát:

– S hát hallod-é, Kláriver ezt a pénzes dógot mikor intézted el?

– Én a múltkoriba főhívtam vót, s akkor említette, hogy...

– Főhívtad? Mintha azt mondtad vóna, megvárod, amíg ő hív... – vágott közbe az öreg.

– Lehet, hogy azt mondtam, de meggondótam magam...

– Nem vagy te olyan meggondolós fajta...

– Ez más, te János...

– Értöm. S akkor...?

– Hát a múltkor, amikor lemöntem a csomaggal, akkor találkoztunk...

– Értöm. Azért jöttél csak a késői busszal...

– Azért hát...

Bíró János hümmentett, hogy lám, megvénültek, de még mindig meg tudja lepni a felesége.

– Klári tudja-é, hogy erről az egészről én, úgymond, nem tudok?

– Hogyne tudna! Ő kért meg... Attól tartott, hogy haragudnál...

– Nem kellett vóna attól tartson...

Erre Mariska néni már nem mondott semmit, csak a férje felé fordult az ágyban, orrát a vállához nyomta, s átölelte: kissé sután, de fiatalságukat idéző kedvességgel. Az öregnek átfutott a fején, hogy talán nem ártana jobban haragudnia, a feleségére is, a lányára is, illene patáliáznia, de önmagát is meglepve, nem volt kedve hozzá. Nem tudta, ez az erőtlenedés, az öregség, jele-e, vagy az azzal együtt járó bölcs belátásé. Arra a következtetésre jutott, jobb, ha az utóbbi számlájára írja.